

ЯК ПЕТРИКА П'ЯТОЧКІНА ЗЛАМАЛА СИСТЕМА

Бондар А. Як Петрика П'яточкіна зламала система. - Країна // 2010. - № 6 (9). - С.38-40.

От взяти, наприклад, мультфільм «Як Петрик П'яточкін слоників рахував» режисера Олександра Вікена. Якщо проаналізувати цю стрічку з точки зору репресивних практик, то раптом виявиться, цілі покоління радянських дітлахів та їхніх українських наступників, *пригріли змію на грудях*. «Петрик П'яточкін» - зовсім не той, за кого себе весь час видавав. І в цій важкій і неприємній правді треба, нарешті, собі зізнатися.

Насправді, *цей мультик - про ламання особистості в умовах тиску колективістської ідеології*. Причому, як усякий впливовий твір, він зроблений естетично переконливо і по-справжньому талановито. Важливий також історичний контекст.

НАДВОРІ 1984 РІК - ВІДВЕРТА АНДРОПОВЩИНА ІЗ ОСТАННІМ РАДЯНСЬКИМ «ЗАКРУЧУВАННЯМ ГАЙОК». ПРОГУЛЬНИКІВ ШКОЛИ ЛОВЛЯТЬ У КІНОТЕАТРАХ ЛЮДИ В ЦИВІЛЬНОМУ.

ЗА ЗАПІЗНЕННЯ НА РОБОТУ - СУВОРІ ДОГАНИ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ

Аж раптом на екрани виходить «*Петрик П'яточкін*» - *практичний посібник із приборкання непокірних*.

Як видно з розгортання сюжету, головний герой, вочевидь, є сином городян у першому поколінні. Батьки - технічна інтелігенція або держслужбовці. Місце дії - Київ, про що вже в перших кадрах свідчать автомобільні затори, русифіковані таблички та наявність метро.

Петрик виходить зі свого під'їзду на Оболоні, весело розганяючи голубів. За ним з'являються батьки, які дають малому останні настанови, але той не слухає. *Це жвава й енергійна дитина, що живе в радісному й безжурному дитячому світі*. Так, цей хлопчик неслухняний, але хто з нас був слухняним у його віці? Він застрибує на скейт-борд, псує сусідську білизну й виривається з батьківських рук, мало не потрапляючи під машину. Петрика ведуть до дитсадку, але все його єство пручається - *він прагне відтягнути зустріч із Системою*. Вже краще робити збитки й наражатися на небезпеку, ніж знову цілий день терпіти цю нудну молоду виховательку.

Батьки приводять хлопчика в дитсадок і на цілий день «вмивають руки». Тепер *Петрик у надійних руках виховної системи, покликаної зробити з нього нормальну радянську людину*. Найперше, що треба цій системі зламати - це життєлюбство, енергійність, або, як сьогодні модно казати, харизматичність хлопчика. Так, він справжній лідер соціальної групи. Це очевидно, адже діти радо вітають його прихід: «Ура, П'яточкін!»

Саме тут місце для своєрідного маніфесту головного героя - пісні, в якій той коротко формулює своє життєве кредо:

«Неможливо не гасати,
Не стрибати, не скакати,
Не розбігтись, не стрибнути,
Не стрибнути, наче м'яч.
Хай гукають: «Гей потихше,

Аби як чого не вийшло!»
Та інакше, я інакше,
Я інакше-накше-накше,
Не умію, хоч заплач».

Петрик усвідомлює свою «інакшість», не бажаючи бути гвинтиком, елементом системи. Йому чужий соціальний конформізм. Недарма, коли вихователька закликає до порядку («Там і галас там, де ти! Час до розуму прийти!»), він натякає, що має свій власний шлях, дао, яке вище за нього самого:

«Я зв'язав старанно ноги, щоб забути про дорогу...»

Із Петриком явно треба щось робити, і на допомогу молодому педагогові приходять новий, значно тонший від усіх наявних, метод впливу. Вихователька занурює Петрика в гіпнотичний стан, що переходить у сон. У ньому за допомогою методу проєкції поведінки слоненяти на поведінку погляд дитини, цілковито змінюються ціннісні орієнтації малюка. Зовсім безневинний прийом - порухувати перед денним сном слоненят - абсолютно змінює Петрикову особистість.

«Десь у Африці далекій, біля річки Лімбакекі» - вихователька користується таємними замовляннями. Вона викликає образ слоненяти, покликаного донести до свідомості Петрика мораль: поводитися так, як він, не можна. І хлопчик прокидається «зміненим» - стає пасивний, дезорієнтований і охлялий. Таке враження, що хтось-добряче покопирсався в його мозку.

Отак ненав'язливо, за допомогою навіювання, **відбувся процес перетворення анархіста-пасіонарія, за яким тягнуться і якого поважають усі діти, на «людину системи», «гвинтик».**

Вихователька спрацювала набагато ефективніше, наприклад, за Сестру Ретчед із роману Кена Кізі «Політ над гніздом зозулі». Ні, це не електрошок і не лоботомія, яка перетворила Мак-Мерфі на рослину, а щось значно дівіше.

Відтепер варто лише їй сказати «Всі рядком ставайте, діти...», і програма нормалізації спрацює бездоганно. Вихователька в мультфільмі не має імені. Вона - машина нормалізації, людина-функція. Лідер соціальної групи виправлений, такий, як потрібно системі, що більше не даватиме збоїв на мікро- й макрорівні.

Так ламається Петрикова «пружина», що дозволяла йому ходити «перевертом на руках», бути не таким, як усі. Його особистість надломлена на прямий штир радянської дисципліни.

Саме у цьому є призначення виховного закладу - зламати пружину, опір індивідуальності, випрямити звивини й поламати через коліно. Саме така мораль є цього чудового мультика: *ніхто не вийде звідси самим собою.*

Діти беруться за руки і, як щурі за Нільсом, ідуть за вихователькою. Система перемогла.

Але ми все одно любимо мультфільми, незалежно від епохи і політичного режиму надворі.

Інакше ми б не були радянськими дітьми.